

Justitiedepartementet

Domstolsverkets promemoria muntlig förhandling i allmän förvaltningsdomstol

Ju 2023/00655

Inspelning av berättelse av part

Kammarrätten avstyrker förslaget om inspelning av berättelse av part med ljud och bild av följande skäl.

I förvaltningsprocessen är partsförhör, i förslaget benämnt ”berättelse av part” ett odefinierat begrepp. De förhör med part som förekommer i allmän förvaltningsdomstol liknar i flertalet fall det som i allmän domstol kallas för partsförhör upplysningsvis och som vanligen inte spelas in. Förslaget innebär att de förhör som hålls med part i allmän förvaltningsdomstol i princip likställs med förhör i bevissyfte, vilket sällan motsvarar den funktion förhöret har i allmän förvaltningsdomstol. Förhöret med en part i allmän förvaltningsdomstol är snarare ett av olika skäl lämpligt sätt att låta parten komma till tals och utveckla sin sak.

I allmän förvaltningsdomstol ligger bedömningstidpunkten ofta, till skillnad från i allmän domstol, i nutid och utgörs av en framåtsyftande riskbedömning. Förslaget utgår från att det är en fördel att förhör hålls så tidigt som möjligt i processen. Detta är emellertid långt från den tidpunkt som faktiskt ska bedömas i t.ex. ett tvångsvårdsmål. Det är alltså av vikt att förhören i allmän förvaltningsdomstol, i de fall det finns behov av sådana, är så aktuella som möjligt vilket innebär att intresset för att ta del av förhören i underinstansen inte gör sig gällande på samma sätt som i allmän domstol.

Till skillnad från i allmän domstol tillämpas inte omedelbarhetsprincipen i allmän förvaltningsdomstol. Processen är i grunden skriftlig. Kammarrätten tillåter redan idag omförhör enbart om de avser förhållanden som inte tidigare framkommit. Således kommer förslaget sannolikt inte att minska behovet av omförhör i kammarrätt.

Allt som har förekommit i målet ingår i bedömningsunderlaget och rätten ska ta del av detta. Huvudregeln är att föredraganden tar del av hela underlaget i målet och därefter presenterar det i sammanfattat skick inför förhandlingen. En ordning där föredraganden/referenten tar del av de inspelade förhören med part i underinstansen är obehövlig utifrån processens konstruktion och fokus och kan leda till onödigt merarbete. Rätten är enligt förvaltningsprocesslagen skyldig att verka för att inget onödigt förs in i målet. Om partsförhör spelas in och inspelningarna tillförs målet kommer oundvikligen onödigt innehåll att tillföras målet.

Förslaget skulle även kunna leda till ökade kostnader för det allmänna i den mån biträden och ombud begär att få ta del av förhören och därefter yrkar ersättning för den tid som gått åt för att ta del av dessa.

Inspelning av vittnesförhör och iakttagelser vid syn

Kammarrätten har inte något att invända mot att förhör med vittnen och iakttagelser vid syn spelas in med ljud och bild. Dock kan anmärkas att syn förekommer sparsamt i de allmänna förvaltningsdomstolarna och att det sannolikt oftast är tillräckligt och mest lämpligt att dokumentera de iakttagelser som görs med fotografier i stället för inspelad bild.

Skäl för förhandling

Kammarrätten ifrågasätter nödvändigheten av och vinsterna med att part ska ange skäl för sitt yrkande om muntlig förhandling i kammarrätt. Av promemorian framgår att avsikten inte är att förändra rätten till muntlig förhandling. Kammarrätten gör redan idag en bedömning av vilka frågor som ska avhandlas vid en förhandling och sätter därmed ramarna för denna. Det finns inte något som förhindrar att domstolen meddelar parten dessa överväganden innan förhandlingen. En ordning där part ska ange skälen för sitt yrkande om förhandling och eventuellt också föreläggas att göra detta riskerar att bli en extra administrativ pålaga för domstolen som försenar handläggningen och skapar merarbete. Det framgår inte av promemorian vilka vinster som förväntas uppnås med den föreslagna ordningen att förelägga den som inte kommit in med skäl för sin begäran att göra detta. Det är redan idag möjligt för en part som får avslag på sin begäran om muntlig förhandling att upprepa sitt yrkande och då uppge skäl för begäran. Kammarrätten avstyrker mot denna bakgrund förslaget.

Muntlig förhandling i kammarrätt i mål om lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM)

Vad gäller mål om beredande av vård enligt LVU bör rätten till familjeliv enligt Europakonventionen samt principen om barnets bästa väga tungt. I detta sammanhang bör särskilt beaktas bedömningstidpunkten och den aktualitetsprincip som domstolens bedömning utgår ifrån. Den omständigheten att frågan om upphörande av vård ibland prövas med mycket korta intervall bör snarare hanteras inom ramen för reformer av LVU-lagstiftningen.

Kammarrättens uppfattning är vidare, i likhet med vad som uttalas i promemorian, att handläggningsregler för mål enligt LVU och LVM så långt som möjligt bör vara lika. Förslagen till regleringar i 35 § LVM och 39 § LVU tillgodoser dock inte detta då regleringarna för förvaltningsrättens del alltfjänt är olika.

Muntlig förhandling i kammarrätt i övriga måltyper

Till skillnad från vad som gäller tvångsvårdsmålen saknas i regel beaktansvärda skäl för förhandling i skattemål och övriga måltyper i

kammarrätt. Den fråga som ska bedömas ligger i dessa mål oftast i förfluten tid och tidiga vittnesförhör kan därmed vara av värde. Kammarrätten tillstyrker en prövning av rätten till muntlig förhandling enligt 9 § FPL i dessa mål.

Sammanfattningsvis har de förändringar som föreslås i promemorian stor inverkan på processen i allmän förvaltningsdomstol och är, enligt kammarrättens mening, inte av okomplicerad karaktär. De riskerar bl.a. att ge intrycket att principerna om muntlighet, omedelbarhet och koncentration, som är bärande i rättegångsbalken, i högre grad än i dag bör präglade handläggningen enligt FPL. Sådana förändringar behöver analyseras på ett mer ingående sätt. Inte heller är den effektivisering av arbetet som förväntas följa av förändringarna säkerställd.

Detta svar har beslutats av kammarrättspresidenten Jörgen Nilsson, kammarrättslagmännen Gertrud Forkman, Petter Classon och Mattias Almqvist, kanslichefen Viktoria Sjögren Samuelsson och administrativa juristen Linda Widenström med den sistnämnda som föredragande.

Jörgen Nilsson

Linda Widenström